

AKADEMIK LJUBO PAVIĆEVIĆ*

S obzirom da je Ljubo Pavićević kao naučni radnik dovoljno poznat našoj naučnoj i stručnoj javnosti, ograničio bih se ovom prilikom da iznesem samo neke najbitnije podatke o njegovom životnom putu i naučnom stvaralaštvu.

Nakon završetka agronomskih studija na Poljoprivrednom fakultetu u Zagrebu 1938, gdje je obavio i specijalizaciju iz oplemenjivanja bilja kod prof. Tavčara, radio je do početka rata u Banskoj upravi na Cetinju. Učesnik je rata, a nakon oslobođenja je referent za poljoprivredu opštine Danilovgrad i u Ministarstvu poljoprivrede na Cetinju, odakle je 1946. prešao u Poljoprivredni institut — Titograd, gdje je neprekidno radio na unapređivanju ratarstva, čak i po odlasku u penziju. I pored toga što je punih 20 godina, kao direktor Instituta, radio na organizaciji i razvoju naučnoistraživačkog rada u poljoprivredi i što je za to vrijeme bio stručni nosilac primjene mjera na unapređenju ratarstva, on se nije prestajao baviti naučnoistraživačkim radom.

Prilikom osnivanja Društva za nauku i umjetnost Crne Gore, odnosno Crnogorske akademije nauka i umjetnosti, dr Pavićević je izabran u prvi sastav te institucije. Tokom dva mandata bio je sekretar Odjeljenja prirodnih nauka i član Predsjedništva Akademije. U tom svojstvu nastojao je da se rad na prirodnim naukama unaprijedi ne samo u Akademiji, nego i u drugim institucijama Crne Gore. Posebno se zalagao da se naučnim radom obuhvate one oblasti u kojima do tada nije bilo organizovanih proučavanja. Kao predsjednik Odbora za projekat »Priroda i prirodna bogatstva Crne Gore« nastoji uporno da se priroda Crne Gore prouči što bolje, na čemu je uspio da okupi veliki broj saradnika iz cijele zemlje.

Za svoj rad Ljubo Pavićević je dobio brojna društvena priznanja: Trinaestojulsku nagradu (1967), Nagradu oslobođenja grada Titograda (1971) i više odlikovanja i povelja. Matica srpska u Novom Sadu izabrala ga je 1987. za svog stalnog člana-saradnika. Ostavljajući po strani vrlo raznovrsno interesovanje akademika Pavićevića

* Uvodna riječ uz akademsku besjedu akademika Ljuba Pavićevića.

u jednoj tako širokoj oblasti kao što je ratarstvo i njegov ukupni doprinos unapređenju te oblasti, posebno bih izdvojio njegov rad na proučavanju autohtonog kulturnog bilja, naročito žita, čemu je posvetio najveći dio svog dugog naučnog rada. Ta proučavanja obuhvataju raspostranjenost, osnovna biološka, morfološka i produktivna svojstva, ekologiju i druge osobine vrsta i varijeteta bilja, koje je sakupljao po Crnoj Gori i susjednim oblastima i o kojima je dao značajne naučne priloge.

Krajem prošlog i tokom prve polovine ovog vijeka počela su, uporedo sa oplemenjivanjem pšenice, proučavanja njenog porijekla, areala, gen-centara, evolucije, diferencijacije oblika, sistematizacije roda *Triticum* i srodnih rodova, a ujedno i prikupljanje i proučavanje autohtonih oblika formiranih i sačuvanih u odgovarajućim geografsko-ekološkim prilikama i uslovima proizvodnje. Takvi oblici su se mogli naći još jedino u nekim izolovanim rejonima u kojima usljed privredne zaostalosti i nedovoljne pristupačnosti nove sorte još nijesu bile istisle iz proizvodnje domaće populacije.

Brojni varijeteti i odlike u novije vrijeme iščezavaju za svagda a sa njima se gube i sve njihove korisne genetski uslovljene osobine, formirane vjekovima tokom dugogodišnjeg prilagođavanja često surovim geografsko-ekološkim prilikama njihova gajenja. Ljubo Pavićević je rano zapazio obilje oblika strnih žita na teritoriji Crne Gore i susjednih oblasti. Iako su sistematska floristička proučavanja gajenog bilja u nas novijeg datuma, on je, imajući u vidu značaj pozitivnih genetskih osobina koje takvi oblici imaju, pretežan dio svoje aktivnosti u ovoj oblasti usmjerio na proučavanje autohtonog kulturnog bilja u Crnoj Gori i susjednim oblastima. Nakon višegodišnjih ispitivanja sa botaničkog, genetskog i agronomskog stanovišta, o dobijenim rezultatima objavio je više radova. O kakvom je značajnom poduhvatu riječ neka posluži podatak da nađeni oblici pripadaju botanički danas već veoma rijetkim vrstama *T. monococcum* L., *T. dicoccum* Schubl., *T. durum* Desf. i *T. turgidum* L., sa odgovarajućim podvrstama i varijetetima. Ti oblici su sakupljeni sa oko 70 lokaliteta. Neki od njih predstavljaju već veoma rijetke nalaze ne samo u nas nego i u svijetu.

Od sakupljenih uzoraka stvorena je bogata kolekcija pšenice koja se godinama održava i proučava na oglednom polju Poljoprivrednog instituta u Titogradu. Akademik Pavićević je ovaj značajni genetski materijal učinio dostupnim i odgovarajućim naučnim ustanovama u zemlji i svijetu, koje su svojim proučavanjima potvrdile vrijednost koju ova kolekcija ima i može imati u daljem radu na oplemenjivanju pšenice. Na taj način je sačuvan jedan veoma bogati izvorni materijal za stvaranje novih sorata. Da taj rad nije tada obavljen, danas bi to već bilo sasvim kasno.

Treba napomenuti da je akademik prof. Alojz Tavčar, pred svoju smrt, ostavio Ljubu Pavićeviću na održavanje vlastitu kolekciju pšenice, koju je do tada održavao u Trstenom kod Dubrovnika.

Pored autohtonih vrsta i varijeteta pšenica akademik Pavićević je svoju kolekciju obogatio i rijetkim oblicima pšenice dobijenih od Instituta za strna žita u Rimu — čijim se proučavanjima u novije vrijeme posebno bavi.

Cijeneći potrebu proučavanja domaćih oblika kulturnog bilja akademik Pavićević je posvetio dužnu pažnju i jednoj drugoj značajnoj poljoprivrednoj biljci — kukuruзу. U Crnoj Gori su do skoro gajeni brojni domaći ekotipovi kukuruza kratke vegetacije. Njihovim prikupljanjem i proučavanjima doprinio je da im se upoznaju i sačuvaju nasljedne osnove veoma značajne za dalja oplemenjivanja i unapređenje ove za nas izuzetno značajne ratarske biljke. Dobijene rezultate objavio je u nekoliko radova, a nađeni ekotipovi služe u odgovarajućim specijalizovanim institucijama za stvaranje novih visokorodnih kvalitetnih hibrida.

Akademik Pavićević se ogledao i u nekim drugim aktivnostima iz oblasti ratarstva, biljne proizvodnje i genetike. Interesovao se nastankom i evolucijom prvobitne neolitske zemljoradnje kao i stanjem savremene poljoprivrede nekih razvijenih evropskih zemalja. Takođe se bavio problemima zemljišta i mogućnostima njihove popravke i privođenja u kulturno stanje.

Naučno interesovanje akademika Pavićevića obuhvata, dakle, prilično raznovrsne oblasti poljoprivrede, pa njegovi brojni radovi objavljeni u odgovarajućim publikacijama predstavljaju dragocjeni prilog proučavanjima i unapređenju ratarske proizvodnje.

Izdvajajući iz ukupnog naučnog stvaralaštva akademika Pavićevića njegov rad na pronalaženju i proučavanju autohtonih vrsta i varijeteta pšenice i tipova kukuruza, čiji je značaj očigledno danas sve veći, želio sam da ukažem na osnovne oblasti njegovog naučnog interesovanja.

Milorad Mijušković

